

УДК 001.83(477+497.2"19"(091):930.25

Ганна Індиченко,

канд. іст. наук, зав. відділу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

**НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ АРХІВУ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ
У РЕКОНСТРУКЦІЇ МІЖНАРОДНОГО
НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ГУМАНІТАРНИХ АКАДЕМІЧНИХ УСТАНОВ
УКРАЇНИ ТА БОЛГАРІЇ (50–60-ті РОКИ ХХ ст.)**

Проаналізовано архівні справи Архіву Президії НАН України, у яких відклалися документи з міжнародного наукового співробітництва гуманітарних академічних установ України та Болгарії і які хронологічно охоплюють період 50–60-х рр. ХХ ст. Показано значимість архівних джерел з точки зору подальшої реконструкції українсько-болгарської міжакадемічної співпраці в гуманітарній сфері.

Ключові слова: Архів Президії НАН України, архівний документ, українсько-болгарське співробітництво, Академія наук УРСР, Болгарська академія наук.

Архівний фонд Національної академії наук України (далі – НАН України) є сукупністю цінних документів, що відтворюють різні аспекти розвитку української академічної науки. Особливу інформаційну цінність становлять документні ресурси Архіву Президії НАН України з різнопланової діяльності як Академії наук в цілому, так і її установ.

Документні ресурси Архіву Президії НАН України активно досліджуються Інститутом архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, що упродовж багатьох років друкує збірники документів і матеріалів з історії НАН України різних хронологічних періодів. Наразі колективом інституту підготовлено та опубліковано наукові видання за цим напрямом, які хронологічно охоплюють період з 1918 по 1960 рр. Передусім це збірники документів і матеріалів, а також наукові статті та розвідки з історії НАН України. У фундаментальних виданнях у науковий обіг вводяться також документи з міжнародного наукового співробітництва НАН України, проте обмежений за обсягом формат видань не дозволяє упорядникам повністю відобразити усі аспекти міжнародного наукового співробітництва Академії наук (далі – АН) та її установ, адже цей аспект діяльності АН за своїм значенням та розлогою джерельною базою може бути предметом окремого наукового дослідження. Загалом міжнародна

діяльність АН знаходить своє відображення у виданнях, присвячених як загальній історії НАН України, так і її установ. Насамперед варто згадати фундаментальні видання з історії НАН України та її науково-дослідних установ. Проте вони мають узагальнювальний характер і лише побіжно торкаються питань міжнародного науково-інформаційного обміну, що є предметом аналізу в основному за період незалежності України [1]. Серед останніх публікацій необхідно назвати статтю А. Г. Загороднього з розвитку міжнародного наукового співробітництва НАН України на чолі з її президентом – академіком Б. Є. Патонем [2, с. 99–108]. У науковій розвідці С. Віднянського розглядаються етапи та тенденції розвитку славістичних досліджень в Інституті історії України НАН України та аналізується внесок провідних учених – істориків-славістів – у розвиток та становлення сучасного слов'янознавства, зокрема болгаристики [3, с. 60–84]. Міжнародний книгообмін з науково-дослідними та культурними установами Болгарії аналізувався Н. І. Малолетовою та Р. Л. Красій [4].

Незважаючи на певне розроблення цієї проблематики, необхідно зазначити, що Архівний фонд НАН України ще не повністю використовується дослідниками у відтворенні міжнародного наукового співробітництва НАН України. Цією науковою розвідкою ми ставимо за мету репрезентувати науковий потенціал Архіву Президії НАН України у реконструкції міжнародного наукового співробітництва між академічними гуманітарними установами України та Болгарії.

Документи з питань міжнародного наукового співробітництва, зокрема ті, що висвітлюють співробітництво гуманітарних установ Академії наук УРСР (далі – АН УРСР) та Болгарської академії наук (далі – БАН), зберігаються в Архіві Президії НАН України, сформовано в опис «Відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями», а також окремий документний масив за цим напрямом дослідження представлено у справах, оформлених у опис «Секретаріат», зокрема у протоколах Президії АН та матеріалах до них. Інформація узагальнюючого характеру представлена в щорічних звітах та довідках АН з міжнародної діяльності (оп. відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями). Так, з інформації АН УРСР про міжнародні наукові зв'язки 1956 р. дізнаємося, що саме цього року розпочалися спільні археологічні розкопки учених України, Болгарії та Польщі на території України. Звіти про міжнародне співробітництво містять статистичні дані щодо кількості учених з Болгарії, які відвідували установи АН УРСР: упродовж 1957 р. – 41 особа, 1958 р. – 33, 1959 р. – 41, 1960 р. –

45. Важливе значення для розвитку двосторонньої академічної співпраці мав візит до Києва наприкінці 1958 р. делегації Президії БАН на чолі з віцепрезидентом БАН акад. С. Гановським. Ця інформація відклалася у довідці про міжнародне наукове співробітництво АН УРСР за 1958 р., направленої до РМ УРСР. Також з цієї довідки дослідник отримує інформацію про відрядження українських учених-гуманітаріїв до Болгарії, зокрема у справі виявлення архівних матеріалів щодо українсько-болгарських літературних зв'язків, а також антифашистської боротьби болгарського народу в роки Другої світової війни. Про співпрацю в галузі археології свідчить інформація зі звіту про міжнародні наукові зв'язки за 1960 р., коли болгарські археологи І. Чангова та В. Мавродінова побували в Інституті археології АН УРСР, де ознайомились із дослідницькими роботами українських археологів.

У спр. 10 (оп. відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями) відклалися документи, що розкривають різні аспекти перебування іноземних учених в академічних установах України. Представлені тут і документи, пов'язані з приїздом начальника планового відділу при БАН Генчо Богданова Філіпова, який перебував в АН УРСР з 22 по 28 жовтня 1955 р. У довідці про його роботу за цей час міститься інформація про те, що він ознайомився із плануванням наукової роботи в АН УРСР, питаннями звітності та координації наукових досліджень, відвідав Інститут економіки АН УРСР [5, арк. 369]. Інші документи дають уявлення про те, що болгарський фахівець був зацікавлений у «відвідуванні республіканської академії, масштаб якої може бути порівняний до масштабу Болгарської академії наук, отриманні... деяких форм і інструкцій з планування, контролю та обліку науково-дослідної роботи інституту та впровадження наукових досягнень у практику» [5, арк. 362].

Співпраця зі слов'янськими науковими установами розглядалася науково-дослідними інститутами відділу суспільних наук АН УРСР як пріоритетна. Вона була необхідна для виконання планових наукових тем. Цінним джерелом є плани заходів зі здійснення міжнародних наукових зв'язків українських академічних установ (оп. відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями, спр. 79) [6]. Аналіз цього виду документів дозволяє зробити висновок, що наукові відрядження, обмін науковою інформацією, літературою, періодичними виданнями та бібліографічними відомостями українські та болгарські вчені використовували для дослідження широкої наукової тематики: опрацювання матеріалів,

пов'язаних із перебуванням Лесі Українки в Болгарії (Інститут суспільних наук АН УРСР), вивчення закономірностей економічного розвитку (Інститут економіки АН УРСР, Інститут економіки БАН), дослідження українсько-болгарських зв'язків періоду богомильства, українсько-болгарських культурних зв'язків, боротьби двох народів проти турецького поневолення, дослідження болгарських поселень в Україні, боротьби проти фашистських загарбників (Інститут історії АН УРСР, Інститут історії БАН), дослідження палеолітичних пам'яток та ранньоземлеробських племен, вивчення античних пам'яток, болгарських, салтівських і слов'янських пам'яток VII–X ст. (Інститут археології АН УРСР, Інститут археології БАН), дослідження українсько-болгарських літературних зв'язків, М. Драгоманов і болгарська література, українська радянська література в перекладах та відгуках Болгарії, українсько-болгарські літературні та культурні взаємини у XI–XVIII ст. (Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР, Інститут болгарської літератури БАН, Софійський державний університет, Інститут болгарської історії), вивчення музичного та словесного фольклору українців і болгар, взаємозв'язку в культурі та побуті двох народів (Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, інститути музики і етнографії БАН), пам'ятки середньовічного болгарського права (Сектор держави та права АН УРСР, Інститут права БАН), обмін науковою інформацією про методи побудови експозицій та способи демонстрування етнографічних матеріалів, взаємозв'язки в галузі матеріальної та духовної культури двох народів та між українським і болгарським мистецтвом (Музей етнографії та художнього промислу АН УРСР, Етнографічний музей БАН, Інститут мистецтвознавства БАН).

Українські гуманітарні установи допомагали болгарським колегам у багатьох напрямках наукових досліджень. Так, у листі директора Інституту археології АН УРСР, чл.-кор. С. М. Бібікова до Президії АН УРСР від 28 лютого 1959 р. йдеться про те, що інститут «... має матеріали з розкопок давньоруських міст домонгольського періоду – Києва, Переяслава, Райкова, Колодяжина, Воїна та ін. Зазначені матеріали можуть становити інтерес і для болгарських учених, які розробляють питання історії міст ранньофеодального періоду на території Болгарії» [7, арк. 19]. Інститут виказав готовність всебічно сприяти болгарським ученим у вивченні цих матеріалів. Цей лист був відправлений у відповідь на запит Президії АН УРСР щодо можливості прийняти в інституті двох болгарських учених у рамках розроблення ними наукової проблеми «Феодальне місто в Болгарії

– матеріальна та духовна культура давнього Преслава». Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР у грудні 1958 р. на прохання Інституту музики БАН передав копії магнітофонних записів народних пісень болгарських переселенців в Україні, про що свідчить повідомлення, направлене 27 квітня 1959 р. на ім'я головного вченого секретаря Президії АН УРСР чл.-кор. І. М. Федорченка [7, арк. 66].

Різнопланові документи відклалися у спр. 112 (оп. відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями), представлені листуванням Президії АН УРСР зі своїми установами та АН СРСР щодо прийому вчених з Болгарії; планами науково-дослідних робіт болгарських учених під час перебування в українських установах. Так, з листа керівництва відділу країн народної демократії АН СРСР до завідуючого сектором зарубіжних зв'язків АН УРСР від 6 квітня 1960 р. отримуємо інформацію про те, що під час спеціалізації в Інституті економіки АН СРСР болгарський учений, канд. екон. наук В. Т. Дімітров виказав намір ознайомитися упродовж двох тижнів в Інституті економіки сільського господарства Академії сільсько-господарських наук УРСР та Інституті економіки АН УРСР з дослідженнями в галузі продуктивності праці та балансу робочої сили в сільському господарстві [8, арк. 77]. З інших документів цієї справи дізнаємося про готовність прийняти вченого у вищезазначених установах. З копії програми роботи болгарського ученого-літературознавця В. В. Великова отримуємо відомості про те, що під час перебування в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР його цікавив джерелознавчий пошук у місцевій пресі щодо 900-річчя хрещення Русі (у цій події, яка відбулася у липні 1888 р., брав участь болгарський письменник і громадський діяч І. Вазов як представник болгарських емігрантів в Росії) [8, арк. 131–132]. План перебування старш. наук. співробітника Інституту літератури БАН в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР С. В. Стойкова передбачав ознайомлення його з рукописною спадщиною Лесі Українки, Івана Франка, Марка Вовчка [8, арк. 159]. З листа Президії АН УРСР до ЦК КПУ від 30 вересня 1960 р. дізнаємося, що 3 жовтня 1960 р. до Києва мав прибути проф. Інституту археології БАН В. Виллов для ознайомлення з матеріалами в галузі трипільської культури в Інституті археології АН УРСР та Історичному музеї [8, арк. 172].

У спр. 227 (оп. відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями) представлена інформація про міжнародні зв'язки українських академічних установ за 1961–1962 рр. Довідка Інституту історії АН УРСР розкриває

аспекти співпраці з болгарськими істориками: публікація наукових статей співробітників інституту у болгарських наукових виданнях, взаємне ознайомлення з планами дослідних робіт, результатами наукових досліджень, обмін думками і консультації з різних питань історичної науки тощо. Довідка Сектору держави та права АН УРСР від 12 листопада 1962 р. містить інформацію про налагодження співпраці із Інститутом права БАН. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР у цей час активно готувався до V Міжнародного з'їзду славистів у Софії. У багатогранній міжакадемічній співпраці Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР із зарубіжними науково-дослідними установами чільне місце посідало співробітництво з болгарськими вченими, про що свідчить аналіз листа установи про зв'язки із зарубіжним організаціями, адресований Президії АН УРСР від 15 листопада 1962 р. Так, Інститут поінформував Президію про ознайомлення співробітника Інституту болгарської літератури БАН Д. Лекова з архівом української письменниці Марко Вовчок, що зберігався в Інституті та зроблену ним доповідь у відділі слов'янських літератур про стан україністики в Болгарії. Цей відділ від часу свого заснування підтримував постійні зв'язки з Інститутом болгарської літератури БАН і кафедрою російської літератури Софійського держуніверситету, Комітетом дружби і культурних зв'язків із закордоном у Софії [9, арк. 14–16]. Поміж видань, присвячених питанням болгарської літератури, що вийшли друком 1963 р., необхідно згадати праці О. В. Шпильової «Головні етапи українсько-болгарських літературних зв'язків XIX–XX ст.» та «Т. Г. Шевченко і болгарська література».

З довідки Державної публічної бібліотеки УРСР (далі – ДПБ) від 13 жовтня 1962 р. дізнаємося, що з бібліотеками Болгарії було налагоджено книгообмін, що постійно розширювався. Поміж заходів, проведених ДПБ УРСР 1962 р., слід відзначити вечір україно-болгарської дружби, присвячений дню болгарської культури та слов'янської писемності. Загалом, за статистичними даними, які наводять Н. І. Малолетова та Р. Л. Красій, станом на 1960 р. книгообмін здійснювався із 22 болгарськими установами. До Болгарії було відправлено 793 примірника літератури і отримано від партнерів по книгообміну з Болгарії 622 [4, арк. 45]. Книгообмін ДПБ УРСР упродовж 1956–1960 рр. проводився за такими основними напрямками: комплектування іноземною літературою бібліотек науково-дослідних установ АН УРСР та розповсюдження українських видань за кордон [4, арк. 43].

Найбільш активний книгообмін проводився з Центральною бібліотекою БАН (м. Софія), Державною бібліотекою ім. Василя Коларова, Болгарським бібліографічним інститутом (м. Софія), Центральною бібліотекою Вищого технічного інституту (м. Софія), Державною бібліотекою ім. Івана Вазова (м. Пловдив). Від Центральної бібліотеки Болгарської академії наук АН УРСР 1957 р. отримувала за обміном такі видання: «Природа», «Философская мысль», «Български език», «Доклады Болгарской академии наук», «Исторически прегляд», «Икономическа мисъл», а також праці інститутів математики, мікробіології, права, археології, геології, техніки. Натомість АН УРСР надсилала майже усі періодичні видання Академії та значну кількість монографічної літератури. Від бібліотеки Софійського університету АН УРСР отримувала за обміном «Годишник на Софийския университет» (філософсько-історичний факультет, біолого-геолого-географічний факультет, юридичний факультет, філологічний факультет). Натомість Українська академія відправляла видання: «Автоматическая сварка», «Вісник АН УРСР», «Доповіді АН УРСР», «Прикладна механіка», «Археологічні пам'ятки УРСР», «Краткие сообщения Института археологии», «Труды Института зоологии», «Збірник праць Зоологічного музею». Від Центральної бібліотеки Вищого технічного інституту ДПБ УРСР отримувала: «Годишник на машинно-електротехнически институт», «Годишник Минно-геоложкия институт», «Годишник Инженерно-строителния институт», «Годишник Химко-технологически институт». До цієї болгарської установи відправлялися видання: «Автоматическая сварка», «Автоматика», «Геологічний журнал», «Український біохімічний журнал», «Украинский химический журнал», «Труды Института теплоэнергетики», «Сборник трудов Института электротехники», «Сборник трудов Института строительной механики». Від Болгарського бібліографічного інституту АН УРСР отримувала: «Български книгопис», «Летопис на периодичная печат», «Български книги», «Годишник на Български Библиографски институт». До цієї установи відправлялися від АН УРСР видання: «Вісник АН УРСР» та «Наукові записки Інституту історії АН УРСР». Від Державної бібліотеки ім. Василя Коларова ДПБ УРСР отримувала два видання – «Библиотекар» та «Гидрология и метеорология» і відправляла 8 найменувань видань АН УРСР: «Вісник АН УРСР», «Доповіді АН УРСР», «Мікробіологічний журнал», «Український ботанічний журнал», «Український біохімічний журнал», «Украинский математический журнал», «Украинский химический журнал», «Фізіологічний журнал».

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР розгорнув роботу зі створення перекладних двомовних словників. Для виконання цієї роботи необхідно було ознайомитися з матеріалами, наявними в наукових установах слов'янських країн, зокрема Болгарії, та налагодити тісну співпрацю з ученими слов'янських країн. Саме про відрядження провідних учених установи до слов'янських країн йдеться у листі дирекції цієї установи до сектору міжнародних зв'язків із зарубіжними організаціями АН УРСР від 24 березня 1961 р., що відклався у спр. 142 (оп. відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями) [10, арк. 30–32]. Уявлення про взаємне ознайомлення з науковим доробком у галузі діалектології між українськими та болгарськими мовознавцями надасть інформація про перебування 1956 р. в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР завідуючого відділом діалектології Інституту болгарської мови БАН проф. С. Стойкового. Під час свого перебування в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР болгарський учений ознайомився з роботою відділів словників та діалектології, взяв участь у діалектологічній нараді, зробив повідомлення про діалектологічні дослідження в Болгарії. Ця інформація відклалася у спр. 18, Т. 2 (оп. відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями) [11, арк. 52–53].

Особливу інформаційну цінність становлять справи, в яких оформлено документи про виїзд українських учених до Болгарії. Так, з документів спр. 255 (оп. відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями) [12] можна отримати ґрунтовну інформацію про підготовку АН до Міжнародного з'їзду славистів, що відбувся 1963 р. у м. Софії. Тут міститься клопотання Президії АН УРСР до РМ УРСР щодо організації у м. Києві 1962 р. наради Міжнародного комітету славистів, проведення якої мало сприяти вирішенню питання про представлення України у цій організації, активізації розвитку славістики у республіці та посиленню зв'язків українських науковців із зарубіжними вченими-славістами. Поміж інших документів – засвідчена копія постанови Президії АН УРСР від 11 травня 1962 р. про підготовку до V Міжнародного з'їзду славистів, якою низку академічних установ зобов'язали включити доповіді співробітників до цього з'їзду у план науково-дослідних робіт установ на 1962 р. та до видавничого плану на 1963 р. Видавництво АН УРСР зобов'язали опублікувати 5 збірників праць з питань славістики. Іншими пунктами цієї постанови вирішувалися науково-організаційні та організаційні питання, спрямовані на покращення роботи Українського комітету славистів. Для відтворення

різних аспектів підготовки та участі українських учених у V Міжнародному з'їзді славистів стануть у нагоді переліки їхніх доповідей для виголошення на з'їзді та списки делегатів від АН УРСР, які також репрезентовані у справі. Відклалася тут і постанова бюро відділу суспільних наук АН УРСР від 15 листопада 1962 р. «Про участь установ Відділу суспільних наук в міжнародних наукових з'їздах, конференціях і конгресах в 1963 р.». Цією постановою бюро підтримало клопотання Українського комітету славистів про відрядження для участі в V Міжнародному з'їзді славистів 27 науковців інститутів мовознавства, літератури, мистецтвознавства, фольклору та етнографії, історії, суспільних наук АН УРСР, які мали виступити з доповідями. Решті науковців (19 осіб) було рекомендовано оформити поїздку на з'їзд за туристичними путівками. Значна кількість документів представлена листуванням з вищими та директивними органами влади УРСР та АН СРСР стосовно відрядження українських учених на цей науковий захід.

У довідці Інституту історії АН УРСР, яка міститься у спр. 362 (оп. відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями), деталізовано викладено напрями співпраці цієї академічної установи з Інститутом історії БАН [13]. З документа дізнаємося про історію встановлення та розвитку зв'язків з болгарськими вченими-істориками. Поштовхом до активізації двосторонньої співпраці в галузі історії став візит делегації учених БАН до Інституту історії АН УРСР 1961 р. у складі: чл.-кор. БАН А. Бурмова, заступника директора Інституту історії БАН проф. Х. Хрїстова, наукового секретаря редакції журналу «Исторически преглед» Н. Тодорова. Неоднаразово Болгарію відвідували і українські історики – І. М. Кулинич, В. А. Жебокрицький, П. С. Сохань, П. М. Калениченко, які вивчали різні аспекти історії Болгарії та україно-болгарські зв'язки. Співпраця з болгарськими вченими, робота в архівах та бібліотеках цієї країни дозволили українським історикам підготувати та опублікувати чимало наукових праць та розвідок з історії Болгарії та україно-болгарських зв'язків. Серед інших напрямів співпраці – багаторічний книгообмін, підготовка Інститутом історії АН УРСР учених-болгаристів, взаємне рецензування наукових праць тощо. Також у довідці зазначено, що «співробітники інституту були опонентами, надавали письмові відгуки на кандидатські та докторські дисертації» [13, арк. 47].

Протоколи засідань Президії АН УРСР дають уявлення про рішення, які приймалися керівним органом Академії щодо співпраці з Болгарською академією наук. Такою є постанова Президії АН УРСР від 26 квітня 1958 р.,

якою зобов'язали директорів усіх установ АН УРСР та бюро відділів наук АН УРСР до 25 травня 1959 р. підготувати пропозиції щодо наукової тематики, за якою доцільно встановити наукове співробітництво з БАН. Для погодження програми співробітництва ухвалили відрядити у червні-липні до Болгарії двох представників АН УРСР [14] (оп. Секретаріат, спр. 808). З цієї ж справи отримуємо інформацію про телеграму від БАН, що надійшла до Президії АН УРСР, про обрання Президента АН УРСР акад. О. В. Палладіна почесним членом цієї Академії. Значна кількість постанов стосувалися інформації провідних українських учених про відрядження до Болгарії. Рішення Президії АН УРСР у рамках цих постанов стосувалися ознайомлення членів Президії з доповіддю ученого про відрядження та рекомендації опублікувати у формі звіту доповідь про відрядження у «Віснику АН УРСР». Поміж інших постанов найвищого керівного органу Академії слід виділити постанову «Про міжнародні зв'язки установ АН УРСР 1958 року та роботу Сектору наукових зв'язків з зарубіжними організаціями» від 13 березня 1959 р. (оп. Секретаріат, спр. 871, т. 1). У постанові відмічалася значна інтенсифікація міжнародного наукового співробітництва АН УРСР, форми та напрями такого співробітництва, а також прийнято низку заходів, спрямованих на зміцнення зв'язків з зарубіжними науковими організаціями, ефективне використання результатів наукових відряджень за кордон [15, арк. 375–378].

Підсумовуючи, зазначимо, що документні ресурси Архіву Президії НАН України є ґрунтовним джерелом для вивчення україно-болгарського співробітництва в гуманітарній сфері, активізація якого припадає на середину 50-х – 60-ті рр. ХХ ст. Форми та напрями співпраці постійно урізноманітнювалися, набували нових обрисів. Документи свідчать, що в двосторонньому співробітництві були зацікавлені як українські, так і болгарські вчені-гуманітарії. Результати співробітництва знайшли свій безпосередній вияв у наукових дослідженнях та численних фундаментальних виданнях з історії та культури України та Болгарії, археологічних і етнографічних експедиціях, наукових заходах, книгообміні тощо.

Список використаних джерел

1. Національна академія наук України. 1918–2008 : до 90-річчя від дня заснування / голов. ред. Б. Є. Патон. – Київ : Вид-во КММ, 2008. – 624 с.; Соціогуманітарні дослідження в Національній академії наук України. 2004–2008 : звіт Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України до 90-річчя Національної

академії наук України / НАН України, НБУВ ; редкол. : В. М. Литвин (голова) та ін. – Київ, 2008. – 372 с.; Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. 1926–2001 : сторінки історії, 75 / відп. ред. та упоряд. О. В. Мишанич. – Київ : Наук. думка, 2003. – 589 с. : іл.; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України – 75, 1930–2005 : матеріали до історії / редкол. : В. Г. Скляренко (відп. ред.) та ін. – Київ : Довіра, 2005. – 565 с. : іл.

2. Загородній А. Б. Є. Патон і розвиток міжнародних наукових зв'язків / А. Загородній // Вісник НАН України. – 2012. – № 2. – С. 99–108.

3. Віднянський С. Славистичні дослідження в Інституті історії України НАН України: основні етапи, напрями і тенденції розвитку / Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – Вип. 24 : Міжвідомчий збірник наукових праць / Відп. ред. С. В. Віднянський. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2015. – С. 60–84.

4. Малолетова Н. І., Красій Р. Л. Міжнародний книгообмін Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1918–2008. Започаткування. Становлення. Розвиток / НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2009. – 144 с.

5. Архів Президії НАН України, ф. 251, оп. «Відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями», спр. 10, 493 арк.

6. Там само, спр. 79, 133 арк.

7. Там само, спр. 84, 67 арк.

8. Там само, спр. 112, 217 арк.

9. Там само, спр. 227, 235 арк.

10. Там само, спр. 142, 72 арк.

11. Там само, спр. 18, т. II, 261 арк.

12. Там само, спр. 255, 140 арк.

13. Там само, спр. 362, 51 арк.

14. Там само, оп. «Секретаріат», спр. 808, 437 арк.

15. Там само, спр. 871, т. 1, 440 арк.

References

1. Paton, B. Ye. (Ed.-in-Chief). (2008). *Natsionalna akademiia nauk Ukrainy. 1918–2008 : do 90-richchia vid dnia zasnuvannia* [National Academy of Sciences of Ukraine. 1918–2008 : 90th Anniversary of its foundation]. Kyiv: Vydavnytstvo KMM [In Ukrainian]; Lytvyn, V. M. et al. (Eds.). (2008). *Sotsiohumanitarni doslidzhennia u Natsionalnii akademii nauk Ukrainy. 2004–2008: zvit Sektzii suspilnykh i humanitarnykh nauk NAN Ukrainy do 90-richchia Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy* [Sociohumanistic studies at the National Academy of Sciences of Ukraine. 2004–2008: report of Section of Social and Humanitarian Sciences of Ukraine on the 90-th anniversary of the National Academy of Sciences]. Kyiv [In Ukrainian]; Myshanych, O. V. (Ed. and Comp.). (2003). *Instytut literatury im. T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. 1926–2001:*

Storinky istorii, 75 [T. H. Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine. 1926–2001: pages of history, 75]. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian]; Skliarenko, V. H. et al. (Eds.). (2005). *Instytut movoznavstva im. O. O. Potebni NAN Ukrainy – 75, 1930–2005: Materialy do istorii* [O. O. Potebnya Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine – 75, 1930–2005: Materials of the history]. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

2. Zahorodnii, A. (2012). B. Ye. Paton i rozvytok mizhnarodnykh naukovykh zviazkiv [B. Ye. Paton and the development of international scientific relations]. *Visnyk NAN Ukrainy*. 2, pp. 99–108. Kyiv [in Ukrainian].

3. Vidnianskyi, S. (2015). Slavistychni doslidzhennia v Instytutii istorii Ukrainy NAN Ukrainy: osnovni etapy, napriamy i tendentsii rozvytku [Slavonic studies at the Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine: main stages, priority approaches and development tendencies]. *Mizhnarodni zviazky Ukrainy: naukovi poshuky i znakhidky* [International Relations of Ukraine: scientific searches and findings], Ed. 24, pp. 60–84. Kyiv [in Ukrainian].

4. Malolietova, N. I., Krasii, R. L. (2009). *Mizhnarodnyi knyhoobmin Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho. 1918–2008. Zapochatkuvannia. Stanovlennia. Rozvytok* [International book exchange of Vernadsky National Library of Ukraine. 1918–2008. Foundation. Formation. Development]. Kyiv [in Ukrainian].

5. Fond 251, Inventory «Viddil naukovykh zviazkiv iz zarubizhnymy orhanizatsiiamy» [Department of scientific relations with foreign organizations], Unit 10, Folios 493. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

6. Fond 251, Inventory «Viddil naukovykh zviazkiv iz zarubizhnymy orhanizatsiiamy» [Department of scientific relations with foreign organizations], Unit 79, Folios 133. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

7. Fond 251, Inventory «Viddil naukovykh zviazkiv iz zarubizhnymy orhanizatsiiamy» [Department of scientific relations with foreign organizations], Unit 84, Folios 67. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

8. Fond 251, Inventory «Viddil naukovykh zviazkiv iz zarubizhnymy orhanizatsiiamy» [Department of scientific relations with foreign organizations], Unit 112, Folios 217. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

9. Fond 251, Inventory «Viddil naukovykh zviazkiv iz zarubizhnymy orhanizatsiiamy» [Department of scientific relations with foreign organizations], Unit 227, Folios 235. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

10. Fond 251, Inventory «Viddil naukovykh zviazkiv iz zarubizhnymy orhanizatsiiamy» [Department of scientific relations with foreign organizations], Unit

142, Folios 72. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

11. Fond 251, Inventory «Viddil naukovykh zviazkiv iz zarubizhnymy orhanizatsiiamy» [Department of scientific relations with foreign organizations], Unit 18, v. II, Folios 261. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

12. Fond 251, Inventory «Viddil naukovykh zviazkiv iz zarubizhnymy orhanizatsiiamy» [Department of scientific relations with foreign organizations], Unit 255, Folios 140. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

13. Fond 251, Inventory «Viddil naukovykh zviazkiv iz zarubizhnymy orhanizatsiiamy» [Department of scientific relations with foreign organizations], Unit 362, Folios 51. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

14. Fond 251, Inventory «Sekretariat» [Secretariat], Unit 808, Folios 437. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

15. Fond 251, Inventory «Sekretariat» [Secretariat], Unit 871, V. I, Folios 440. *Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine*, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

Hanna Indychenko,

Ph.D., Head of department,
Verнадsky National Library of Ukraine

**Scientific Potential of the Fund Archive of the Presidium
of National Academy of Sciences of Ukraine
in the Reconstruction of International Scientific Cooperation
of the Humanitarian Academic Institutions
of Ukraine and Bulgaria (50–60-ies of the XX ct.)**

The Archival Fond of the National Academy of Sciences of Ukraine is a collection of documents that reveals the various aspects of development of Ukrainian academia. Of particular value are the information from document resources of the Archive of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine, which reveals the diversified activities of the Academy of Sciences and its research institutions. The article analyzes the documents which are deposited in the Archive of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine, in particular for scientific cooperation of academic humanities institutions of Ukraine and Bulgaria and chronological cover the period 50–60th of the twentieth century. The importance of archival documents from the point of view of the further reconstruction of the Ukrainian-Bulgarian interacademy

colaboration in the humanitarian sphere. The archival documents indicate that the most intensive cooperation was realized through joint development of research topics, organization of archaeological expeditions, scientific activities, as well as through the book exchange.

Keywords: Archive of the Presidium of the NAS of Ukraine, archival document, Ukrainian-Bulgarian cooperation, the Academy of Sciences of Ukr SSR, Bulgarian Academy of Sciences.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2017 р.